

Соколёнок

5/2026

сентябрь – октябрь

Лачын

ДАГЪЫСТАН РЕСПУБЛИКАЙН КЪОНИ ВУЗЕЕ СА ЙАІХХЪЕ КЪЕККАН УШАХАРШЫН ЖУРНАЛ

Ушажар ийшин теледэжист вод

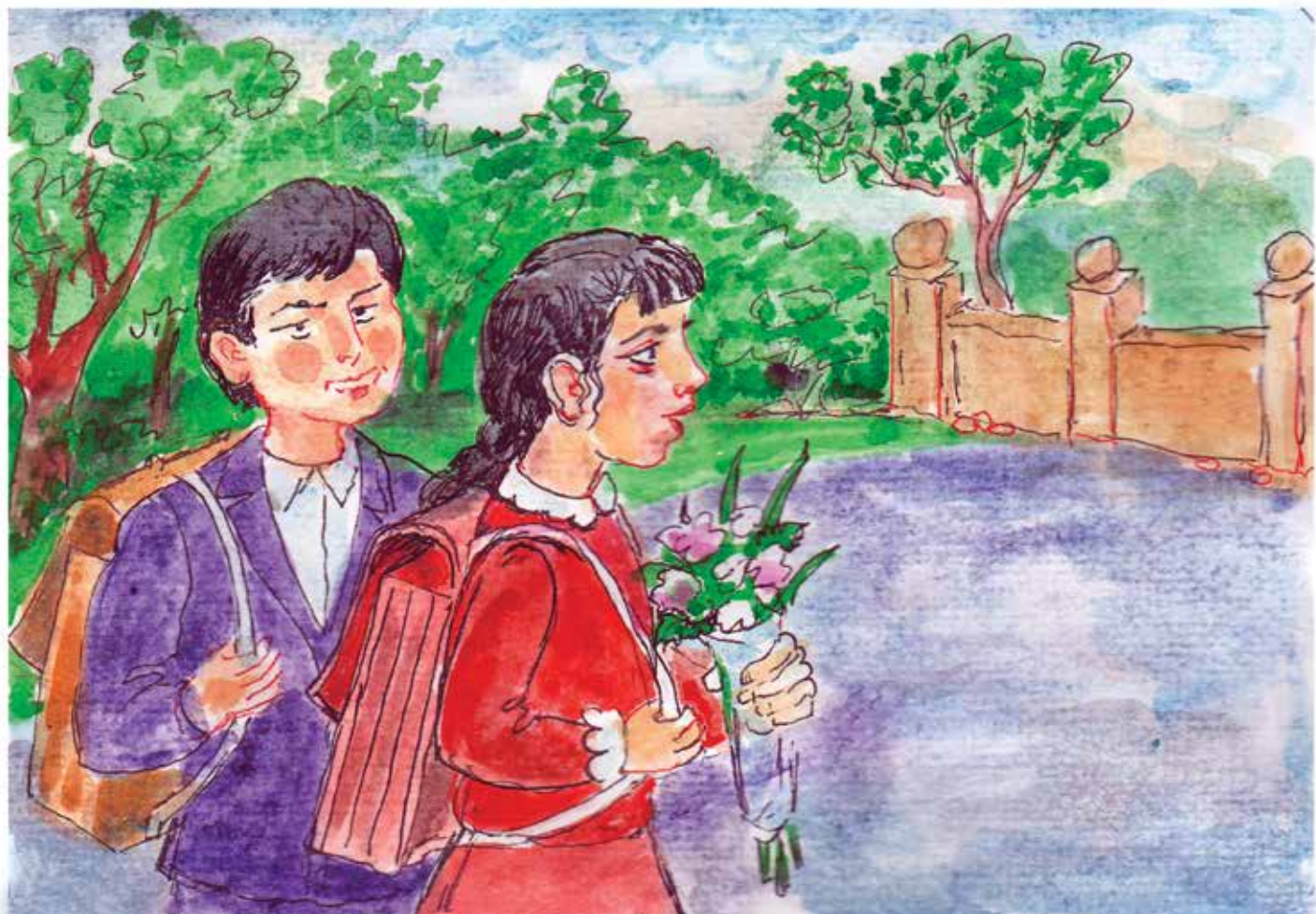
АцӀаалин йыгъ

Сентябырын 1-дийн йыгъ Россиял` ацӀаалин йыгъ вод. Мани йыгъыл` гыргын ушахар мактаббышеехъа хъавайле.

ЦӀетда ацӀаалин йыгъ 1984-ди сен Совет Гьолкуматни кларараыква къейд гъау.

Сентябырын цӀетдийн йыгъ гыргыни ушахаршини мее, манбышди декяршини ед`яршини мее байрам водон. Няъас ва ивгъее гъар деккина ед`ина мырад- метлеб вобна, джун кул`фат мактабеехъа хъувой. Манчиле хъийгъа югда хъалдхъыл, югун санаъалт алятлу, югни ишилхъа ичлуи вобна. Къийня Россияйни чӀаклынбыше гыргы-

ни ушахаршис югда хъалдхъалсын имканбы яратмишаъа вод, югун мактаббы, ушаъаршис бахчебы аляъас чалышмышеебахъе воб. Манчихъа илдяаккы йишди Дагъы- станее гъале са-са мактаббы вод ушахарше 3-ни смее хъалдаӀхъалн. Йишды республикайни чӀаклынбыше гьукуматни програмыква тезе мактаббы аляъасын ишбы къедже вод. Нимее югда ушахарше хъалдхъе! гъаманимегад Ватаныс кыйхъа югда ыхъес, джоке югун маӀгъаллимар, дохдурар, инженерар, ва югун специали- стаар вухъес. АӀизын ушахар, шос югун хъалдхъий, уфтанын геледжагъ алрзу гъаа!

Китаб алеетле хылахъа,
Ацал` сееъэ кал` леехъа,
Фыкыр гьевле гъу джаб валхъа,
Кыл` валике гъу, теляба.

Магъаллимис кыры гяххъе,
Пионер, мулгулббалт аххъе,
Ыллымыс акка аахъе,
Ааллим ихъе гъу, теляба.

Комсомолыс кумаг гъеле,
Гьолкууматын борджбы хъеле,
Ленинна васийиб йикл` ек`,
Гываадже вассе, теляба.

Партийейныд къараарбы,
Законбы вод югун карбы.
Гьолкууматыс халкъыс зараарбы
Кул` ле гымеле гъу, теляба.

Вагъид магъаллимын нийят –
Къаджей ваке са карамат.
Гьевледжын чис югна кыймат,
Загьмалтыс савклу, теляба.

Ушахаршикче йахъыт, ивийкорон лышынбы- кыйдобы ацолъес ыккон!

ПЯДАБА ЙАХХЪЫЛЕ ИЛГЕБАЧЕНА ДЖИГА
-(ЗНАК ЗЕБРА)

2 Светофор

- а) Чарана сигнал хъибхъу мее-илёзре!
 - б) Зыргына сигнал хъибхъу мее- гьалзирхъе!
 - в) Кятлена сигнал хъибхъу мее- илгъечле!
- 1- ийн сентябырын йыгъ мактаббыше
ушахаршис дарсбы гийгалан йыгъ вод!

Валеръ Гъамзат (Гъамзаев Валеръ Мусайна дих)- шаир, журналист, асарбы ед`ни мизелхъа саклалаъана, миллет-цӀалхийгъалий ворна, Россиейни язычер-шини Союзна улзви. 2009-сенике цӀалхни мизел` чапыке хъигъоочлени ушахаршини «Лачын» журнална редактор вор. 2016-ди сениле Дагъыстанни шааираршини Союзее ачмишхъайни цӀалхбышди секциейна садры ворна.

Гъайни дӀелесвале йишда шаир Валеръ Гъамазаевын 65-сен быкырхъа.

Валеръ Гъамзаев 1961-ди сен Азербайджан РеспубликӀайни Закатала районни Сувагыл`ни хивее кӀалхозчийни хизанее едике ыхъа. ЦӀетдийн шечӀбы азербайджанни мизел` институтее хъаӀдаӀххъаӀнкъаӀ ойкӀан гиргъыл. Мактабее маӀгъаӀллим ишлемишехъенкъаӀ, ед`ни мизелин шечӀбы ойкӀан гиргъыл. Ед`ни мизел` обкӀунна цӀепбийна шечӀ «КӀаарна биссий» вухъа. Манчиле хъийгъа медын-медын шечӀбы ойкӀун. Сабара сенбы гыхъа ман китаб чапыке хъигъечъу. Дагыстанее илгъечӀуйни киттаббышди ярмаркӀее, миллетбышди китаббышди алрее манчин 1-на джигӀа авхъу. Адабиятыка кӀорааленче маӀшкӀулахъи. Дагъыстанеехъа хъарый-

ле хъийгъа гиргъыл`. Дагъыстанни китаббы къеккани чапханее шаирын хӀалта китаббы чапыке хъигъечӀу. Гъале сабара киттаббыд чапыке хъигъечӀес гъаззирда водонбу. Сабара асарбы Россияйни миллетбышди поэзийни, ушахаршини адабиятни антологиябышее МаскӀавни шагъарее чапыке хъигъечӀу. Манбы гъам ед`ни, гъамыд урусни мизел` вод хъигъечӀу. Мани антологиябыше цӀебба Россияйн миллетбы цӀалхбышди адабиятыка танышавъу. Манчиле гъайре шаире одкӀунийн шеирбы урусни мизелхъа саклалаъу- «Дагестанская постсоветская поэзия» ва антологие, Фазил Дашлайе одкӀунни «Два крыла» донани китабее чапыке хъигъечӀу. Валеръ Гъамзевее манчиле гъайре: П.Ершовын «Синигур балкан», Ю.Лермонтовун «Сечмишауйнбы» цӀалхни мизелхъа сакӀал гъаъу. ГъаӀшде дӀун`йейни адабиятна классикӀ Низами Гянджавийн «Хамсе» («Пятерица») китаб цӀалхни мизелхъа саклалаъа водун.

Шаир! Гыргыни «Лачын» журнал хъаӀдаӀххъаӀнбышди сурале, йишди редакциейни сурале гъу юбилейика табрикаъа! Вас джанана сагъвалла, йикӀена шадвалла, ва йыгъни ваджибни ишее угъурбы, гъаӀралкатбы алрзу гъаъа!

Валетъ Гьамзат

Ииздои сувагыл

Сувани йыкьалле верыгъ уlvхaлcce
Никлеенче сугьooцa йиздa Сувагыл`.
Адамеер авайклан ишихъаб хъыгъна,
Едаар, ичеер воохъе йишди былахыл`.

Хъадийнкъaл юххъанбы, хъадийнкъaл мед кьыл,
Тлет`-тлелейни алрее ийгвал` вод хайбы.
Анджах инсаныхъа гъиняа диндж дешын,
Кляъэыйд оогъанче верыгъен цлабы.

Гъайыф чишее кьылдим, ишбы дешданкъaл,
Гъаъа шы хинклалбы, гъаъа гъынкылеер.
Чылхенбы гивадхын хъуркеке алла,
Абле Сувагыл` хъа гимбышыс, йыхъеер.

Санкъуни аккалхъа мигъманар абее,
Гъазирба коксеенче йикл` хъодху гиххъес.
Белкед улджумбына джукле кьидеджуйн,
Мигъман арийнкъaл ман суфраныл` ихъес.

Гъиняадын даватбы гъакленийн байрам,
Сел хъинне хъадайле эрекий, чахыр.
Къом-къомас гимийъар сувагылийка,
Одхъун-иледгъийхъа деш джунни ахыр.

Санкъуни кал`лейлхъа са балая хъабее,
Гъодакке гыргынкъвее кумаг гъаъас хыл`.
Дюн`йейле ценнагъра инсан аркынее,
Гыргына хивуна ясеехъа гырхыыл`.

Кыреехъа хъадийнкъaл гъар кул`фатын сес,
Шадехъе, хивыхъа геледжагъ водва.
Дестебы къаджийнкъaл мактабеехъа аалн,
Шадвал`ын йикл`ел оо илѳозар сува.

Вахт вобний, зы йыгъни къелбышее гиъур,
Ахтыни боюлхъа гъодаккенний хыл`.
Таалейни халнейлхъа алхышбы гъаъа,
Йыгъни къелбышеенче кал`лейлхъа гырхыыл`.

Гъу йиздa ваз, верыгъ, гъу йиздa халне,
Йыгъни ишыгъее, нурее ачыхба лига.
Зы вахъа иляккы хаалхъaл илхъечлy,
Вале оони къатее, деш захъа джигa

Дагъыстан

Эгъела гъу закӀле, уфтан Дагъыстан,
Нен гъунейрва захъа, коксийл гывадже?
Гъала зы борджбышын деш хъуу са джад,
ВакӀлеме зы йыгъна дих хъинне къедже.

Гыргын кар болда гъу, хъидийккын гъуу,
ЙикӀес мулгъулб гъуу, калӀ лейсме акӀел.
Ламысын, гырятын, йалгъылн, виджданын,
Медалбы гывадхын коксийл оо, йикӀел.

Ийкарас зас ыккан быкырын дюнӀйе,
Гъавасва дюнӀйейкӀле гъакӀенийн акъва.
Йыгъна няк гӕбхъийни ичий, гадейни,
Коксийл ооӕад налдохуӀн тетӀбыйи ахва.

Гъаманке дих хъинне йыгъын бордж хъелес,
Шеирни гуджука алхъавгъее хаалхъал.
Дегъе вас юк дехъа, ылгъийкаранкъал,
Гивхъу мулгъулбыка гъу улел оохъа.

ДАБЫЗ ШАВКАТ

Еднот жизий уруснот жиз

Шу ед'ни мизен х'алдх'алс,
Къеджен хедда вод г'авас,
А'ълада х'ыдх'алс ыккан,
Дек'яр-ед'яр шад г'а'ас.

Ц'а'хна миз аалимарше,
Йых'бышди ширарше,
Адабиятна миз вухай,
Субут г'а'а шеч'быше.

Х'одкуда ой'клананк'ал,
Серрасда х'алда'хх'алнк'ал,
Йишин йик'бы шад эйх'и,
Йых'сум юшен г'а'а'анк'ал.

Йых'сум юшен г'а'а'анк'ал,
Медын мизейр илекка,
Дюрустба юшен г'е'е'зэ,
Са'г'ву, к'алат к'емекка.

Иттуба воб миз една,
Чик х'ыг'на миз урусна,
Ман мизейр ваджибда вод,
Йых'бышис к'ой'бсана.

К'ой'тесда гейб вукканна,
Шас урусна миз вобна,
Йишин зиренг ушахар,
Югба х'алб х'ивх'ес мана.

КЪУРБАН ОМЯХАНОВ

Къалрчина биссий

Сабара сенбына гыхъа, гяле Совет гьолкуматни девырее, Сувал'ни дерайл'ни хиваршее дуكانбыний ишлемишехы. Махъа джамаъалтыс лазымехъен тасарруфатын мал, одхъанан кар хъадайли ыхъа. Арабирда дуكانбышеехъа хъигъарайин балугъын къалиббы, кумайква хъеххъауйн балугъбыний хъадайли. Манке дуكانбышди гыххыйалла биссерний гьалррамишехы. Муфлат вухъамее, манчин сихбыний гъаъанбы. Ман кар дуكانчий Салман дайийклe ацлахъа, гынкъвее гыргын магазинеехъан къалчбы утлумауйнбы. Садджу, къойбыше парче гимабахаджинва ва биринз'чини аквабышеехъа гымаахъаджинва, аккаке авуд са биссий эвчлесын джига гъадсыр. Манче са къалрчина биссийний иккёчлена. Манчин мебна саджаб биссий гъавайсарна дешдий. Салман дайийе джус кумаг мани карее гъаъава, къалрчини албыныс гъаммаше тика-лухманий гъелен. Мана биссийб напс темизна албын вухъа. Мана мысаджаб иняхъа-шахъа «клёокъана» дешдий. Малгъаб къалрчина биссийий Салман дайий достар вухъа.

Цывыл' иккечли. Сентябырна вазний. Йалхъкылтлil' мактабеехъа аалнушахарайий къооджи. Дуكانни яныл'ни чойбышин яргагъбы къылбы хъыхъа, куляк ыхъамее, хайбышеехъа къалхымышхъа мыкларабы, чиелхъайий геха. Къалрчина биссий йивыле къоохъани яргагълхъа къооклал, гойне яргагъбышил' гъалвайхарий. Манчис дюнйел' эхъени карбышда веджнаджаб дешдий.

Са йиггыл' Салман дайийе хивни дуكانеехъа балугъ хъадайли. Хивеед-

жад ман къавурмишаъан эвайий гидхъу. Къалрчина биссий, гъаммашийна хъинне, дукканни яныл' къаравул'хъинне, быттит алршелхъа къалхымышау иливийкларый. Йиггыс инсанар абы, ман пылыке илещи ыхъа. Са йиггыл' тахчейл' гивъурийнкъал, биссийклe къеджи, инсанарше кылин клазет Салман дайийсахъа хъувы, балугъ

алеетлу авайкланоб. Напсан биссийс диндж гъели ыхъа деш. Анджах манчин мысаджад сихбы гъаъанбы дешдий. Эхъа хъехъе-на вахтний, дукане са Салман дайийле гъайре гышуджар дешдий. Сайиб бирданхъессе албын гъале дафтарни яргагъыква эвчлуба. Мана дѐлес хъывхъа, Салман дайийни акъвеехъа иляакы, «maiv-maiv» увгъу яргагъ къапанылхъа къаъабадчи. Салман дайийклѐ гыссаъалт биссийна дерд`ваацлоохъи. Гына балугъ алищес абы вухъа. Дуканче къапаныле яргагъ алебтлу, махъа са къойрахын балугъ гиххъы, гѐодку, биссийсахъа хъели. Йыгъ алрее адчы, биссий гъале яргагъ авхъу дуканеехъаний абаале. Гъар абына яргагъ симылхъа хъалебчу, дуканече гынчис харабехъен балугъний гъелен.

Арайле са ваз авайклан, биссийн апарты адклыннийн. Гына дуканеехъа абайли вухъа деш. Дуканни ъкъсурал`медын малргъвера гъалррамишехъи гидгъыл. Къойбыше дуканеедын мал бейкараъа гидгъыл. Са улджумна гыхъа дуканехъа са топ крыплини, са топ читтина, са топ ипакна, са топ махмырни парчебышин хъады ыхъа. Къойбыше манбы балджебалджена хъаы. Салман дайийклѐ манке гъалеб халбба къалрчлини албынна къадир ваацлавхъа.

Салман дайийклѐ ацланий, ненни сентеле хъабайли вухъай албын. Са йигъыл`мичлер, давара чолеехъа къайиккыйле хъийгъа. Гына фермабышди суралхъа гъайклан. Манке йизына кукрайий ааъа. Бирданхъессе Салман дайийни креехъа биссий малгъулдамишоохъен сес хъайли. Ман сес къалсинкъуклѐ ацлахъайн. Ман къалрчлийн сес ыхъа. Дѐлес хъыхъа иляккана, фермайни ахнайк авуб алджизувхъа къалрчлина албыноб къалибхъы. Салман дайий хъуваацлыме, мана гыйдни кыцлабышил`гъабагъа хъоол гибгъыл. Манчиклѐ Салман дайий хъуваацы, малгъулдамишоохъи гибгъыл. Дуканчийни улеббышеехъа нагъбы сады. Манкъвее биссий алебтлу хыляхъа иляккана, гынчин йылкъалин кыцлабы гъадкъурод. Ацлахъа

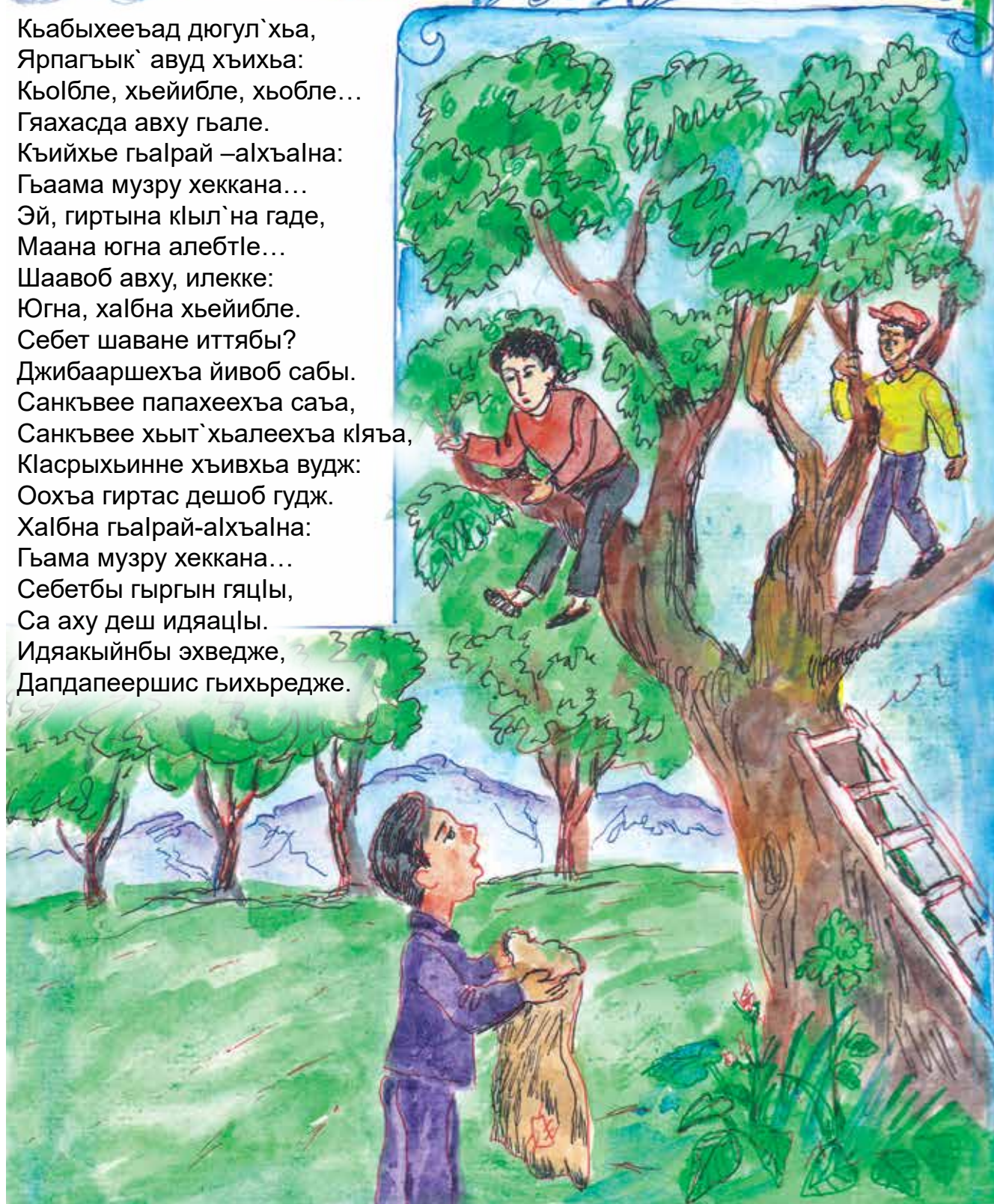

деш, манбы ушахарше гъакъварауй, машинен клокъуй, хвебыше гѐочлуй.

Салман дайие мана клѐбчу чантеехъа, вуккекка хивни малдохтурысахъа. Дохтурее гынчис гипс гиххъы, къувеехъа абадчи. Манче биссий дуканеехъа хъувкекка. Са вазна манчис охъанасын кар гъели, мааъаб гъувааджи. Биссийн эва хъадымее, къойбы таргъхайнбы. Сабара вахтале, малдохтур дуканеехъа арынкъал, гынкъвее гипс биссийле хъаккедадчи. Албын явашба явашба, клаани еришкwa ивийкар гибгъыл. Салман дайийе шадвалин, малдохурыс пайис биринзина машуклѐ гооли. Вазбы алрайле адклынле хъийгъа, биссий меб тавулхъа хъавайли. Манчиле хъийгъа, албын дуканеенче няхъаджаб хъыгъоочлена дешдий.

ХЕККАР

Къабыхееъад дюгул`хъа,
Ярпагык` авуд хъихъа:
Къолбле, хъейибле, хъобле...
Гяхасда авху гъале.
Къийхъе гъайрай – алхъална:
Гъаама музру хеккана...
Эй, гиртына кыл`на гаде,
Маана югна алебtle...
Шаавоб авху, илекке:
Югна, халбна хъейибле.
Себет шаване иттябы?
Джибааршехъа йивоб сабы.
Санкъвее папахеехъа саъа,
Санкъвее хыт`хъалеехъа кляъа,
Класрыхинне хъивхъа вудж:
Оохъа гиртас дешоб гудж.
Халбна гъайрай-алхъална:
Гъаама музру хеккана...
Себетбы гыргын гяцъы,
Са аху деш идяацъы.
Идяакыйнбы эхведже,
Дапдапеершис гыхъредже.

КАМИЛ ШАМХАЛОВ

СУВААБНА ИШ

Зы кыл`раний ворна, мактабеехъа айкланна дешдий. Шахъаб оклана имааджийний. Деккий хаалрна чодж эклбаджаб абкыний. Адее йыкыылгылийс охъанасди идхъунука зынай Кыасым йалххылявъу. Кыасым зале хьодле сенна хаалрнаний. Идхъунна кьочейий халдын хьинен кьаб вуджее алятлу, са кымлин кьабыд засхъа хъуво.

Кыылина нена ваз вухъай йиклел` дешод, йидж геед пырадайий. Са ваз воохыйий гегъыйбы гидегъан. Пыраалин зы шина айирхъу. Къорухбышее гьини-шени суралин вод-дешин тлет`бы йизди акъвайк`, хъушисий хъетла, гехъаний гъаъа.

Идеорхул` зы геци гиргъыл:

– Гывийхъар дешинбыне?

– Гывийхъар вобунбы, – Кыасиме эйгьен.

Гъашени йивни шени сурал` йишин къорух водун. Кыры гяххъе, дадеешин сес`бы кыйхъи вод. Зы кыры гяххъаанкъа! хъебни-ёкни сурале чинак геотан сесий хъоол. Сайид илехани тлотлаашиний бизилеешин сеслаиккы, хлав «вуву» гьеглайий.

Йишди гьибхъырийс неkki геер дек`шадхъа.

– Пагъ, пелянгыр арыворке!

Зы шадхъа къорухее гъораканий ворна.

Сайир иляккассе, окыбышее халдын багъа вод. Зы манчини олгийлхъа илгъечлу, гиъур хылеббы хъетлу. Менни йалххъее багъайкеле инсан къаджымее вуклул`, кьел`бы сау, дигулехъе. Гъайни йалххъее ман дигул` дехъайн. Гал` аахъы захъайий илякка. Нафасыд галенчейий алятла.

Зы дадайлхъа онаъу:

– Дадай! Гьиняаъад са халдын багъа вод. Илекке!

Дек` хъары иляккы:

– Манчис хъан дишдийхан ыккан.

– Зы гылене? – увгъойс, деккее эйгьен:

– Ахалсинне, гыле.

– Зы кьабни кьабахеехъа хъан кляъу багъайни гыхъа гиххыйка, манчин хъан иледгъу кьатлауйн. Зы меед хъан гийххъен. Гьини элеес кьабахни суреехъа мее хъан иледгъу, багъа окыбышеехъа гьадагъва-гьадагъва адкынийн.

Деккее меер зы олгунмыш гъаъу:

– Алгьмад, кыйна гъу гееб суваабысда иш гъавъу.

Йыхъистан

Гынчиле кьолд аазыр сenna гыхъа,
Рим гьолкуматна югна вахт вухъа.
Ыхъа вор Помпей донана серкер
Рагъым дешда, зулум гьоолена геер.

Мана Кавказылхъа даивъийка ары,
Халкъбы писди йыгъылхъа ады.
Гябты, гябхы ушахаар, едаар,
Гъале фыкрее водый халдда кар.

Йиклеенче ал`гъаа ыхъа Йыхъистан,
Игит`, мердни инсанаршина Ватан.
Манкъуни Йыхъистан талгъбы гъавъуй,
Халм, йыгъ гъаммаше фыкрыее ыхъа.

Помпей гьирхъыл`ва Агъйезий хивеехъа,
Бед хабар Оросыклe къавухъуба.
Экда-экда Йыхъистанни паччагъе,
Сауда джалмагъат Лекни хивеехъа.

Хъары гьирхъыл`кыл`на чодж Гьалджий,
Увгъойн: «Помпейква зы вуккейс даивъий»
Хъийгъа абыба миджагын ичеер,
Помпейс дарс гъелес увгъо гынбыше.

Кларацна гъаваа, уфтанни йыгъыл`,
Помпей къияматылхъа гиргыл*.
Гьалджийна кьошун маджбыр вухъа,
Сувал`ни суралхъа цыцлавхъа.

Гынбыд кылджа къаджы серкерыклe,
Клябхый ваацла вухъа деш гьырсыклe.
Гябтыйнбы, гябхыйнбы джуклe къавджес,
Манкъве алмыр гьуво: «Цла ыхе чиейс!»

Къаджы шавулхъа бес-хыл` алябты,
Помпей вудж хъехъуна хьинне аху.
Вазбы хьиннен батрайин ичеер,
Гъаммашийс авху гынбы клаарни чиел`.
Далхыда джуке халкъ талгъбы гъаъас,
Маджбырхъа Помпей манче гыху аалс.

Жанпери Назирова Къыйейно жомор

(Азербайджанни мизейле йыхъ-сумылхъа саклал гъавъуна)

Са йыгъыл` пелянгын гъайванаар мигъманийвал`ыс хъойтал. Чис югун суфра ачмыш гъаъа. Гыргын кар гъаззир гъаъы, гъайванаар гозет` гъаъа гивийъар.

Элис олгийс къыйе гывийхъар. Ивчу, пелянгыс салам гъуву, суфранни къомахъа илгъоочле.

Каралхъа хыл` гъодкес ыккан мее, сайыб сулвал оочле. Сулвал къавджу, къыйе эклба къелилхъа хъувхъа, са джигана авхъа хъоохъе.

Каралхъа хыл` джад гьидёдку, чакълал оочле. Къыйейи сулвал эклда оза хъехъенбы ва манче, чиле гъамийна гъайван къавджу, суфранни къома чакълалыс джига гъоолена.

Биссим къассыр, кар охъанас гьидгъыл мее, джанавар аккале оочле. Джанавар

къавджу, къыйе, сулвал, чакълал гьурни джигеенче хаалхъа къойклаланбы, ва манче эклба къомана джига джанаварыс къалрал хъааъана. Манчыка санаб, къыйейна джига сикълалбаб дагъайххъа хъоохъе. Гыргынчиле эклба абеейыб, къыйейессе са галехъан ыл` аляатлас алхал деш.

Тезебаний джига къулмал авъу, сайыд акка ачмышехъе, ва члалагна паччагъ ширин кал`ле аккале гъойзар. Шир къаджийий гъайванааршын къелилхъа хъыхъай са ыхъа. Шир къомахъа алгъаа. Гыргын гъайванаар са джигана авхъа хъехъе. Къыйейна джига лап аккайни делесхъа хъоохъе. Манчыс къанмышехъен ки, эвелийке джаб чис сикълална джига авхъунахый, шаваа джаб вудж гивъурни джигеенче оза хъааъас дешдий.

Албдыралтым Дадашев Иишда миз

Йедини лай-лайиква, йишда миз,
Адейни дйай-дйайиква, йишда миз.

Батрайра йишон гъаъас эйхьи,
Гъамбазыква- тайиква йишда миз.

Июттуна, югна сулгъбалт, йишда миз,
Нишанлуйин мулгъулббалт, йишда миз.

Йишон гъааъа, гываадж, йишда миз,
Йыхъни халкъына девлет, йишда миз.

Сувабышин гъунар, йишда миз,
Асманбышеедын клонар, йишда миз.

Гагъ гог-чиман, гагъ чингыл`,
Шад эйхьи чилер зынар, йишда миз!

Ед'ни мизяаршин йыгъ

Гбайни сен Россияйл' цетда миллетбышди мизен йыгъ кьейд гъаы. Ман йыгъ йишди президенте- Владимир Путине тесдик гъаы. Къийна йишди гъукулмагъыл' 270-л'ни джурайни мизяаршин диалеткбы вод. Ман йыгъ гъар сен сентябырни 8-ъэсди йыгъыл', Дагъыстан-ни халкына доюкана шаир Расул Гъамзатов ед'ике ыхъайни йыгъыл' кьейд гъаа. Россияйл' гелесын инсанар урусни мизел' воб юшон гъаа. Гъар миллетыс джуна миз ализба вобна. Йишди Дагъыстанее къийна 14-ни миллетбышди мизяаршис гъукумалтын статус гъуво вод. Мани мизяаршыл' клзетбы, журналбы, китаббы чапыке хъигъечле, радиойний телевидениян верлишбы эфиреехъа къекка, гелесди мизяаршыл' мактаббышее дарсбы илгъечле. Ши гыргыба чалышмишеебхъес вуккан ушахаршис ед'на миз халб хъаъас, миз гывааджес, няъасва увгъее-миз девхъее халккъыд ихъес деш...

Джагваран Дурнабы

Гъар сен сентябырни 8-че Дагъыстанна доюкана шаир Расул Гъамзатовыс къас-сырийн «Джагваран Дурнабы» донан поэзиян фестивалбы илгъечле. 2023-ди сен Сентябрьни 8-ди йыгъыл` шаирын -100 къейд гъаы. Быкырни сенна Расул Гъамзатовни шеирбышин -шечлбышин конкурсы, фестивалбы, горушбы ыккы.

Расул Гъамзатов 1923-ди сенни сентябырни 8-ди йыгъыл` Хунзахни районни Цада донани хивее ед`ике ыхъа. 1945-1950-ди сенбышее Москлвайни шагъарее М. Гор`кийн донан адабиятын инистут таам гъаы. 1951-ди сен Дагъыстанни язычеер-шини итдифаклна садры ишлемишеехъе гиргъыл. Цлетдийн шеирбы Расул Гъамзатовее ючни сенее ойклан гиргыл. 1943-ди сен аварбышди (джуни ед`ни) мизелин шечлбышин китаб чапыке хъигъечлу.

Расул Гъамзатовун шечлбы са Дагъы-станее, Россияйл` джад деш, гыргыни дюн`йейл` доюка вод. 2003-ди сен ноя-бырни 3-че шаир рагъмалтыххъа аркын. Россияйна президент Владимир Путинни къарарыка 2023-ды сен Россияйл` Расул Гъамзатовун сен ихъа. Мани къарарыка асасан гыргыни шагъарбышее районбыше тентенейкван тадбирбы алгъаыйнбы.

Албдыралтым Дадашев

Расул Гьомзатовус

Ишбы хетда вод усулун`
Делесба Гыл`мецлыс Цада,
«Нур» клазетте шечлбы Расулун,
Цалхни мизел` гидхъу сада.

Захъа чилхъа хебна гьырмалт,
Сакки йиджбы йиклеке ацла,
Гьар кал`майле эйхъе зы мат.
Гьар кал`майке йиклееъад цла.

Яраб вахт хъивхъеени четин`,
Делес хъувхъа алкьалнанбы,
Хыл` гьийхъар деш, гьодкуйлетди,
Инсанар ахтын халнебы.

Йокъуле хаттI, халбна фыкыр,
Мол`ни хаттIее, сакки дюние,
Гьарни суралхъа игьийкыр,
Гицлитхъуйин сыва, чийе.

«Сувалы» поэмаин хатI,
Хъалдхъыйлетди деш тохахъе,
Хъулееле дюзидане гьарын къат,
Йешайишин оза хъехъи.

Алмал, уйин яваш гъаъу,
НялгьалкьынIнкъус гьооли деш йалхъ,
Мулгьулббалт оолгеехъа хъаъу,
Джегилеер алгъаа шахъа-шахъ.

Хъулед са югун эхтилет,
Деккил` алла эйги вуджее,
Ед`на воб халбна гьырмалт,
Гьамбазаар агъаа деш вуджее.

Са аллам «Йизын Дагъыстан»
Азырни мизел` хъигъечлу,
Кал`майна, магънайна устад,
Гьар инсанни йиклехъа кличло.

«Хиросим колоколын» сес,
Гьихъар гъаъу дюн`йейилхъа,
Шаваний бес манва эгъес,
Джуле гьийд, джуле хъийгъа.

Хараб дяъу аххъы джарга,
Чуй алгълягъас халйбешеъаб,
Къалебчу воб халбна джига,
Дурнабышди къатарееъаб.

Дагъыстони миллет- бышин садибий волтин ыгъ

Сентябырын 15-ын йыгъ Дагъыстанын миллетбы саджигеяхъа саъан йыгъ вод. 2011-ди сен цетда Дагъыстанее ман байрам алгъаъу. Ман байрам 1741-ди сен Надир шагъын къошунбы Дагъыстанеехъа гъиддасырни йыгъыс къассырийн байрам вод. Мани йыгъыл` республикайни шаарбышее районбышее марахыкван оюнбы, клонцертбы, идманын ярышбы ва медын тадбирбы алгъайгъенбы...

-2026 къэсын сен Россияйл`- миллетбышин садибийвалин сен ыхъа. Сенни алрее геллесди шалгъалрбышее, районбышее хъинне йишди Рутул районеед лап халтда миллетбышды садибийвалис къассырийн тадбирбы алгъавъийнбы. Йишди районее къыйна чоджаар -йичибыхъинне, мулгъулббалтыква йе-шемишеебахъе вобунбы: Рутулбы, йыхъбы, лезгибы, лакбы, азербайджанлыбы, аварбы.

Алшукъ Сафар

Цаахни магьаллын сувабы

Зы шокасана геер ешемишхана,
Йишди дерайн алзиз сувабы.
Гацэле гидгыл Диндийлхъаме,
Тетлен гяцы асманбынан сувабы.

Хылийда гидкын члакын чалагбы,
Тетл-тэле айиккийн чокак ямаджбы.
Ёкьсуралхъа доъал гъааъан зияратбы,
Уфтанын Цаахни магьаллын сувабы.

Къузайлхъа Ахвай воб, гунайлхъа – Хьорай,
Сувабышее мыджагын Гаще, Исплатл, Чукъай.
Нимее уфтандайий йишди хивни оодын Аттарай,
Санасанчилхъа аликкы цаахбышин сувабы.

Леканче Куссурхъа йигъын до хошда вод,
Атталыс, Джиналгъыс, Калелис, багъышда вод,
Мишлешис, Муслагъыс, Хьойикис хошда вод,
Йиклес къудратнан Цаахни магьаллын сувабы.

Сафар танышра вор йигъни гъар сувайква,
Гидкынни хиваршиква, югни гъавааква,
Йигъын мугьулббатхалда вод чиква,
Саламатда ахванбы Цаахн дерайн сувабы.

Аллагъее зы яратмишауна,
Ед`, гьу зы дюнйейлхъа уохоуна,
Кыл`валеенче халрхъауна,
Йизда алзизна ед`, гьу ворна!

Клатлар адчу лай-лай гъааъа,
Муху гьуво дйай-дйай гъааъа,
Югра тохау кыалъана,
Йизда алзизна ед`, гьу ворна!

Халм-йигъ захъа илеека,
Ортуг аххъы гивеекка,
Гарыбы гъаъа сивеекка,
Джан-джигар ед`, гьу ворна!

Кыл`валике халрхъауна,
Оохъа цледын палтар аляуна
Кокси хъадчу муху гьувона,
Алзизна ед`, гьу ворна!

Хъыгъайшу аккасяхъа гывагауна,
Тай-тушилхъа аликкауна,
Эхъа хъыхъамее хаахъа сауна,
Алзизна ед`, гьу ворна!

Тай-тушиква сарчинкъл,
Достаршиква гываганкъл,
Шадра, чагъра йикаранкъл,
Шадна алзизна ед`, гьу ворна!

Хылен йигъни эвлемишаву,
Гогъар-гъамбаз хъотлуп сау.
Аклел`-камал зас гьувона,
Алзизна ед`, гьу ворна!

Аллагъыс геер ыккан,
Писвалла джус девкан,
Дженнетна йалхъ авхъуна
Дин аххъына ед`, гьу ворна!

Ай инсанар, йизда алзиз ед` йихъа,
Фыкыр джена гъаммаше зал` вухъа,
Зынаб чолна къуш вухъа,
Дюнйейле ед` аркын, зы магъмыл`хъа.

Каллени каамил`ни салаватуква,
Къухоолени сибыкни рагъматуква,
Джес гьелени Аллагъе дженнетыка,
Разийна ворна зы, Алшукъ Сафар.

Маџаллимаршин йыгъ

Октябрыни 5-ди йыгъыл` дюн`йейл` маџаллимаршин йыгъ кьейд гьаъа, ман йыгъ цетда 1966-ъэсди сенни октябрыни 5-ъэсди йыгъыл` тесдики гьаъы ЮНЕСКО-тешклатын. Мани йыгъыл` гыргыни мактаббышее-ушахарше джони маџаллимаршис байрамын йыгъ табрик гьаъан, манбышис джанана сагъвалла, йиклена шадвалла алрзы гьаъа. Сабара сенбына гыхьа маџаллимаршин йыгъ октябрыни цетдийни гьафтеней кьейд гьаъан. Гьалшде Россия Федерацияни члакынбыше кьарар кьабыл` гьавы,

маџаллимаршин йыгъ, октябрыни 5-ъэсди йыгъыл` тентенейква алгьаъасва. Гыргыни маџаллимаршис, мактабе хьалдаихьални телебабышис гын алзизин байрамын йыгъ табрик гьаъан, шос джанана сагъвалла, йиклена шадвалла алрзы гьаъа.,

Алзизин ушахар, югда хьалдхье, гьар маџаллимна, вушди дек`кина ед`на мыраад - джони телебабишике, ушахаршике югда хьалдхьыл, югун салнагьалткарар вухьа, Ватаныс кьуллухъ гьаъасын, югун инсанар члакы хьебхьай вобна!

Цывыл' ДАБЫЗ ШАВКАТ

Цывыл' хъады ини элес,
Пырани кылийни хъалес,
Иляккас бес джойий гьелес,
Хетда гозет гъаъан цывыл'.

Са сурал' хъойшар вакалбы,
Гъели ипакхыннен хъабы,
Бозбашис къарг гивкы хъабы,
Ишчеершис охъанас цывыл'.

Чийе геты некбы хъаъа,
Къае къалвхыл, ёндже сааъа,
Тохум хъавъу некбы эза,
Югун малгъсул ихъес цывыл'.

Багъбыше мейвабы гекка,
Суъу хайбышеехъа хъекка,
Шад воохы чихъа гиваакка,
Болун малгъсул гъелен цывыл'.

Гъар джурайлин мураббабы,
Хъодхъур гяццы гыргын къаббы,
Гейд хъихъенбы йишин багъбы,
Йыгъни кумагыка цывыл'.

Цывлихъа даватбы гъаъа,
Бегершис хончебы хъаъа,
Шадда мыклаар, гапар гъаъа,
Мырадылхъа гыбхъыр цывыл'.

Къыдимийс тадарик гъаъа,
Гъар сурале ады саъа,
Гон гяты чихенбы гъаъа,
Вахъа алхыш гъаъа цывыл'.

Гъазир вухъа кочбы гъаъас,
Мал къыдимийс гамрайлхъа саъас,

Угъурыка олтир гъаъас,
Гъу къулмада ихъе цывыл'.

Дюн'ие мыкла хъуъуда гъу,
Йизыд гёгъа гъуъуда гъу,
Мал йицлеехъа суъуда гъу,
Йыгъбы джитла хъуъу цывыл'.

Деккяоршын Зувгьойбы

Косев хыллийда ыхьее, хыл` гёйхьанан деш...

Кьылина хизак гьазир гьеъеъ, кьылдмина алраба...

Алмале хъаъабкынийле хъийгъа кьылтл` хъаъан деш...

Хаан сир ушагъе, хивын сир балчларе ацлал` гъаъан...

Далы гозет гъаъана инсан йылкьалл` ахвана деш...

Джуни улена алахъвар кьиджееджу,
мерункъуни улена члар тлабал гъаъаа...

Июттуни мизен сувалиныд саъа,
къапыни мизен хыледыныд аклан гъаъа...
«Итв-итв» - ва увгьойка, глал` итту хъехъен деш....

Йалххъылхъа хъигъечлуйнкъал, йылкьалхъа симийклал...
Йалххъыл` къочлейн йылкьвалла гьолена деш...
Йалххъылхъа хъылгъаалнкъал, охъанасын кар алеетле...

Йиклес декканан, улепбышиклe къеджи деш...
Йиклес ыкканан, улепбышиклe эклда къеджи...
Йиклеенче йиклеехъана йалхъ джитлаба вобна...

Шыкыбы роңламчыш- аъас жолд жыйые

Талма джебы

Шахъаб са яц вобна,
къалибхъуйни джигее ок! аляле деш.

Шахъаб са яц вобна, алугъука оочлена,
алугъ дена хъигъоочлена.

Гивабхынна джиха!,
амма вудж охъанас воохъе деш.

Осана къут`йе, чихад къул`,
манче быкырын дюн`йе гъагва.

Вейбаар ыхъеейид,
чиссе ийхъвас а!ха! деш.

Лачын

5/2026

сентябрь – октябрь

Иллюстрированный детский журнал.
Издается один раз в два месяца.

Учредитель:

Министерство цифрового развития,
информации и печати
Республики Дагестан.

Регистрационный номер

серия ПИ №ТУ05-00413 от 22.04.2019 г.
выдан управлением Роскомнадзора
по Республике Дагестан.

Издается с января 1980 г.

Главный редактор

М.М. Ахмедов

Редколлегия:

В. Гамзаев (редактор)
Ш. Бабаева (редактор 2-й кат.)
А. Дадашев
Х. Назирова
Аб. Омаров
К. Омаханов
К. Шамхалов

Технический редактор Т. Лузина
Художник номера М. Муталлибов

Формат 60x84 1/8. Бумага офсетная.

Уч.-изд. л. 3,9. Усл. печ. л. 3,26.

Физ. печ. л. 3,50.

Подписано в печать 24.09.2026 г.

Выход в свет 15.10.2026 г.

Тираж 200 экз. Заказ № 1877.

Редакция:

«Редакция республиканских литературных
журналов "Соколёнок"
и "Литературный Дагестан"».

Адрес редакции:

367000, РД, г.Махачкала, ул. Даниялова, 55.

e-mail: litdag@mail.ru, **сайт:** litdag.ru;

tg: litdag; **vk:** litdag

Издатель:

ГБУ РД «Этномедиахолдинг "Дагестан"»

Адрес издателя:

367018, г. Махачкала, пр. Насрутдинова, 1-а.

Цахурский язык.

Индекс:

на год – ПС793, на полугодие – ПМ996.

Цена свободная

Отпечатано в ООО «Издательство «Лотос»»,
367018, РД, г. Махачкала, ул. Времена года, 6.